

6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-41>

УДК 338.2:336.22

Височина А.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,
Сумський державний університет

Лугова Д.А.

магістрантка,
Сумський державний університет

Vysochyna Alina, Luhova Dariia

Sumy State University

АНАЛІЗ ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ЇЇ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано та систематизовано емпіричні дослідження щодо виявлення найбільш значущих факторів впливу на результативні показники розвитку туристичної сфери. За результатами аналізу було сформовано набір потенційних релевантних факторів. У роботі було ідентифіковано силу та напрям їхнього впливу на надходження від туризму з використанням регресійного аналізу на панельних даних на вибірці з таких країн, як Болгарія, Австрія, Німеччина, Угорщина, Латвія, Чеська Республіка, Греція та Україна за 2008–2019 рр. Результати регресійного аналізу дали змогу підтвердити гіпотезу про релевантність впливу податкових факторів на розвиток туризму. З урахуванням емпіричних результатів, а також аналізу світового досвіду було розроблено пропозиції щодо удосконалення вітчизняної системи оподаткування підприємств туристичної сфери.

Ключові слова: туризм, надходження від туризму, туристичний збір, регресійний аналіз, панельні дані.

Постановка проблеми. Готельна індустрія та туризм є важливими сферами, що сприяють посиленню конкурентоспроможності багатьох країн світу. Зокрема, за даними Всесвітньої ради з туризму та подорожей (World Travel & Tourism Council) [1], ця сфера у 2019 р. забезпечувала близько 10,3% світового ВВП, тоді як у деяких країнах податкові надходження від туризму значно перевищують цей рівень.

Слід зазначити, що Україна, маючи величезний потенціал (зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф), суттєво відстає від світових лідерів. Зокрема, частка туристичної галузі у структурі ВВП України за 2019 р. становила 5,9%, тоді як, наприклад, в Іспанії – 6,8%, Австрії – 8%, Хорватії – 8,5% [1]. Емпіричні та аналітичні дослідження засвідчують, що на розвиток туристичної сфери впливає низка соціальних, економічних, екологічних та інституційних факторів, проте однією з ключових детермінант є оподаткування підприємств цього сектору національного господарства. Релевантність впливу податкової політики пояснюється тим, що завдяки відносній еластичності вимог легко змінюється

поведінка гостей, тобто зміна елементів оподаткування викликає доволі швидко реакцію як від суб'єктів господарювання, що функціонують у цій сфері, так і від їхніх клієнтів. Таким чином, дослідження загально-економічних та фіскальних передумов розвитку та удосконалення сфери туризму в Україні визначає актуальність вибраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань визначення детермінант розвитку туристичної сфери загалом та впливу податкових факторів зокрема присвячено роботи низки вітчизняних та закордонних науковців.

Так, моделювання на основі статистичних даних для п'яти країн регіону Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва показало, що збільшення податкової ставки на 1% приводить до зменшення питомої ваги подорожей і туризму у ВВП в середньому на 56,7 млн дол. США через скорочення кількості відвідувачів [2].

Водночас дослідження, у якому було проаналізовано вплив зниження ставки ПДВ на пов'язані з туризмом товари та послуги в Ірландії, дало змогу вста-

новити, що така реформа сприяла зростанню ділової активності та зайнятості у цій галузі. зниження ставки ПДВ з 13,5% до 9% збільшило ділову активність у галузі на 16% (порівняно з періодом за 12 місяців до введення зниженої ставки ПДВ) та стимулювало зростання зайнятості приблизно на 10 000 місць [3].

Науковці також відзначають, що фіскальна ефективність податків, що справляються з підприємств сфери туризму, значною мірою залежить від дотримання принципу справедливості та цільового спрямування податкових надходжень. Так, Рінальді [4] відзначає, що система туристичних податків повинна базуватися на справедливості, ефективності, стабільності, простоті та економічності. Чунг, Кайл, Петрик та Абшер [5] відзначають, що справедливість оподаткування відіграє вирішальну роль у прийнятті туристами податку. Крім того, Таварес [6] і Літвін, Кроттс, Блеквелл і Стилльс [7] відзначають, що готовність суб'єктів туристичного бізнесу платити податок значно залежить від транспарентності використання податкових надходжень. Аналогічно Цетин та ін. [8] довели, що туристи готові платити за інвестиції, які можуть принести користь їхньому досвіду, зробивши висновок, що податкові надходження повинні бути спрямовані насамперед на розвиток туристичної інфраструктури, а також підвищення привабливості місць подорожування [9].

Таким чином, огляд літературних джерел дав змогу виявити, що оподаткування туристичної галузі є необхідним, оскільки виступає джерелом наповнення бюджету країн чи міста. Водночас було встановлено, на ключовими фіскальними важелями розвитку підприємств сфери туризму є туристичний збір, податок на додану вартість та податок на прибуток підприємств. Однак більшість проаналізованих досліджень фокусують увагу переважно на теоретико-концептуальних засадах механізму оподаткування підприємств туристичної сфери, тоді як практично відсутні кількісні емпіричні дослідження у цьому напрямку, що вимагає подальшого доопрацювання та обґрунтує актуальність статті.

Постановка завдання. Метою статті є ідентифікація найбільш впливових факторів впливу на надходження від туризму та розроблення пропозицій щодо

удосконалення вітчизняної практики оподаткування підприємств туристичної сфери з урахуванням виявлених закономірностей і передового світового досвіду.

Виклад основного матеріалу. Базуючись на аналізі літературних джерел, було висунуто гіпотезу, що на чисті міжнародні надходження від туризму (різниця між міжнародними туристичними надходженнями та витратами) впливають такі фактори, як:

- інфляція, дефлятор ВВП (%);
- ВВП на душу населення (дол. США);
- податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу);
- податок на додану вартість (% від доходу);
- податок на прибуток (% від доходу);
- єдиний соціальний внесок (% від доходу);
- податок на доходи фізичних осіб (% від доходу).

Для перевірки гіпотези щодо впливу факторів на надходження від туризму було вибрано 8 країн, таких як Болгарія, Австрія, Німеччина, Угорщина, Латвія, Чеська Республіка, Греція та Україна. Часовий горизонт дослідження – 2008–2019 рр. Інформаційну основу дослідження становлять статистичні дані, сформовані з колекції World Development Indicators групи Світового Банку [10].

Перш ніж перейти до безпосереднього регресійного аналізу, доцільно перевірити факторні змінні на мультиколінеарність. Усунення мультиколінеарності є обов'язковим етапом моделювання, оскільки ігнорування цієї проблеми може призвести до викривлення фінальних результатів. Реалізація цього завдання передбачає здійснення кореляційного аналізу на основі використання інструментарію програмного продукту Stata. Отримані результати наведені у таблиці 1.

Проаналізувавши ці результати, можемо зробити висновок, що всі фактори мають показники в межах низької та середньої кореляції за шкалою Чеддока, що свідчить про відсутність проблеми мультиколінеарності.

Наступним етапом дослідження є здійснення регресійного аналізу, що дає змогу визначити, які фактори мають найбільший вплив на результативну змінну, а також встановити силу та характер такого взаємозв'язку. Для проведення регресійного аналізу

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) tour	1.000							
(2) inflat	-0.033	1.000						
(3) gdp	-0.367	-0.406	1.000					
(4) taxrate	-0.194	-0.262	0.842	1.000				
(5) vat	0.396	-0.163	-0.289	-0.168	1.000			
(6) corptax	-0.374	-0.087	0.666	0.825	-0.185	1.000		
(7) socialtax	0.240	0.442	-0.456	-0.355	0.039	-0.023	1.000	
(8) taxinc	0.217	-0.297	0.677	0.699	-0.096	0.327	-0.454	1.000

Примітки: tour – чисті міжнародні надходження від туризму (млн дол. США); inflat – інфляція, дефлятор ВВП (%); gdp – ВВП на душу населення (дол. США); taxrate – податок на доходи фізичних осіб (% від доходу); vat – податок на додану вартість (% від доходу); corptax – податок на прибуток (% від доходу); socialtax – єдиний соціальний внесок (% від доходу); taxinc – податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу).

використовуємо команду «xtreg» програмного продукту Stata. Однак, перш ніж переходити безпосередньо до реалізації регресійного аналізу, необхідно встановити специфікацію регресійної моделі – з фіксованими чи випадковими ефектами.

Одним із побічних ефектів моделей з фіксованими ефектами є те, що вони не можуть бути використані для дослідження причин інваріантності часу залежних змінних. По суті моделі з фіксованими ефектами розроблені для вивчення причин змін усередині вибірки у розрізі конкретного об'єкта спостереження.

Сильними сторонами моделі з випадковими ефектами є те, що, на відміну від моделі з фіксованими ефектами, варіація між групами (країнами) вважається випадковою і не корельованою з пояснювальними або незалежними змінними, включеними до моделі. Проведений тест Хаусмана довів, що для нашої вибірки характерна модель із випадковими ефектами. Результати моделювання наведено в таблиці 2.

На основі проведеного регресійного аналізу можна відзначити, що коефіцієнт детермінації «within», що належить до регресії всередині груп (країн), становить 3,2%, «between» – між країнами – 87,3%. Натомість загальний коефіцієнт детермінації дорівнює 0,711, що свідчить про те, що сім незалежних змінних, включених до моделі, здатні пояснити 71,1% варіації залежної змінної.

Крім того, за результатами моделювання можна зробити такі висновки. За збільшення інфляції в країні на 1% чисті міжнародні надходження від туризму зменшуються на 556 млн дол. США на довірчому інтервалі 99%, оскільки туристи схильні не вибирати країну з високою інфляцією для своєї подорожі, бо це збільшує їхні особисті витрати. Високий показник ВВП на душу населення, навпаки, збільшує цікавість туристів до країни, бо зазвичай високий рівень ВВП мають добре розвинуті країни. Це твердження доводить і регресійний аналіз: за збільшення ВВП на душу населення на 1000 дол. США надходження від туризму зростають на 808 тис. дол. США.

Крім того, за збільшення податку з доходу, прибутку та приросту капіталу на 1% чисті надходження від туризму

збільшуються на 2587 млн дол. США на 99% довірчому інтервалі. Натомість зростання податку на доходи фізичних осіб на 1% приводить до збільшення чистих надходжень від туризму на 449 млн дол. США. Це зумовлено тим, що за збільшення податку на доходи у фізичних осіб державний бюджет буде поповнюватися надходженнями зі створених робочих місць сферою туризму.

Також можна спостерігати збільшення туристичних надходжень на 1272 млн дол. США за умови підвищення ставки податку на додану вартість на 1%. Така ситуація пояснюється тим, що під час купівлі товарів та послуг туристи сплачують більше непрямого податку. Схожий тренд спостерігається і за єдиним соціальним внеском: за збільшення ставки на 1% до країни надходить на 869 млн дол. США більше надходжень від туризму за рахунок створення нових робочих місць, за якими роботодавці зобов'язані сплачувати ЄСВ.

Таким чином, узагальнюючи отримані емпіричні результати, можна зауважити, що податки мають важливе значення у розвитку сфери туризму, що визначає необхідність реформування вітчизняної системи оподаткування з урахуванням передового світового досвіду.

У цьому контексті варто зазначити, що оподаткування сфери туризму в Україні головною мірою представлено туристичним збором, законодавча регламентація податково-правового механізму якого набула масштабної трансформації наприкінці 2018 р. Однак реалізовані зміни та доповнення до ст. 268 Податкового кодексу України не виправили ситуацію кардинальним чином, а проблемами законодавчого регулювання туристичного збору залишаються і потребують невідкладного вирішення.

Зокрема, змін зазнали ставка та база справляння податку. Першою і важливою зміною стала зміна бази оподаткування: з вартості проживання вона була змінена до мінімальної заробітної плати. Така кардинальна трансформація насамперед вплинула на економтуризм, оскільки всі туристи, незалежно від вартості проживання, мають сплачувати однаковий збір. Нині туристичний збір становить до 0,5% від розміру мінімальної заробітної плати для внутрішнього туризму та

Таблиця 2

Результати регресійного аналізу щодо виявлення впливу податкових факторів на надходження від туризму серед досліджуваних країн за 2008–2019 рр.

Tour	Coef,	St,Err,	t-value	p-value
inflat	-556,278	175,983	-3,16	0.002
gdp	0,808	0,136	5,95	0.000
taxrate	449,850	200,195	2,25	0.025
vat	1272,445	453,722	2,80	0.005
corptax	-1101,445	369,886	-2,98	0.003
socialtax	869,018	146,558	5,93	0.000
taxinc	2587,306	369,002	7,01	0.000
Overall r-squared		0,711	Number of obs	96,000
R-squared within		0,032	R-squared between	0,873

Примітки: tour – чисті міжнародні надходження від туризму (млн дол. США); inflat – інфляція, дефлятор ВВП (%); gdp – ВВП на душу населення (дол. США); taxrate – податок на доходи фізичних осіб (% від доходу); vat – податок на додану вартість (% від доходу); corptax – податок на прибуток (% від доходу); socialtax – єдиний соціальний внесок (% від доходу); taxinc – податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу).

до 5% – для в'їзного туризму. Таким чином, у грошовому вимірі збір також зріс. При цьому для заможних готелів сума збору, навпаки, знизиться у відсотковому вираженні. Таке відхилення та диспропорція у ціноутворенні призведе до знищення або «переходу в тінь» саме економ-готелів.

Крім того, було запропоновано розмежування сплати збору для громадян-резидентів та іноземців, що також характеризує Україну не найкращим чином. Спираючись на аналіз закордонного досвіду справляння туристичного збору, можна відзначити, що країни Європи встановлюють ставку залежно від вартості проживання, не розділяючи туристів на резидентів та іноземців. Фактично для іноземного туриста, який вирішив відвідати Україну, ціна перебування може зрости на 50–80%. Водночас внутрішні туристи, які виїжджають у відрядження, як і раніше, звільняються від сплати туристичного збору, а іноземці у відрядженні повинні платити, хоча до цього не платили. Таким чином, можна визнати описані нововведення негативними.

Враховуючи виявлені недоліки, було розроблено рекомендації щодо вдосконалення оподаткування туристичної сфери в Україні з урахуванням закордонного досвіду, які наведено у таблиці 3.

Запропоновані новації базуються на досвіді європейських країн, що більш розвинуті в економічній та туристичній сфері. Розроблені пропозиції сприятимуть залученню інвестицій до сфери туризму України, що дасть змогу вивести його на новий рівень, що допоможе поліпшити макроекономічні показники. Зменшення податкового навантаження дасть змогу вкладати вивільнені кошти в розвиток туризму та покращувати якість туристичної інфраструктури.

Зниження ставки ПДВ та податку на прибуток для туристичних підприємств знизить податковий тягар із туристичного бізнесу і дасть змогу тим самим знизити ціни для подорожуючих. Також така політика спрямо-

вана на заохочування інвесторів вкладати кошти саме в український туризм, що було реалізовано у країнах-сусідах, таких як: Болгарія, Чеська Республіка, Німеччина, Греція, Польща, Хорватія.

Основні запропоновані зміни стосуються туристичного збору та системи його сплати. На нашу думку, ставка та база справляння повинна бути змінена і наближена до системи країн Європи. Туристичний збір повинен справлятися від вартості проживання, а не від мінімальної заробітної плати. Також ставка не повинна варіюватися для громадян України та іноземців, оскільки це є дискримінаційною політикою.

Не менш важливим є цільове спрямування зібраних коштів. Надходження від туристичного збору повинні йти на покращення якості туризму в країні, така політика широко поширена в таких країнах, як Франція, Болгарія, Італія та Німеччина, що ще раз доводить її ефективність.

Висновки. За результатами проведеного емпіричного дослідження було встановлено, що на надходження від туризму мають вплив багато соціально-економічних факторів. Зокрема, на вибір країни для туризму впливають такі фактори, як ріст інфляції та ВВП. Також доведено, що такі податки, як податки з доходу, прибутку та приросту капіталу (% від доходу), податок на доходи фізичних осіб (% від доходу), податок на додану вартість та єдиний соціальний внесок, мають істотний вплив на розвиток сфери туризму.

На основі аналізу практики оподаткування підприємств сфери туризму у європейських країнах було запропоновано низку удосконалень для покращення якості та ефективності туристичної сфери в Україні. Зокрема, пропозиції стосуються зміни бази та ставок справляння туристичного збору, а також ліквідації розмежування на внутрішніх та зовнішніх туристів. Не менш важливим є запровадження низки податкових пільг для розвитку туризму в країні та цільове направлення отриманих коштів на розвиток туристичної галузі.

Таблиця 3

Пропозиції щодо удосконалення системи оподаткування туристичної сфери в Україні

Сфера удосконалення	Пропозиція	Перелік країн, досвід яких використаний
Ставка ПДВ для туристично-орієнтованих підприємств	Знизити поступово ставку з 20% до 9% (щороку зменшуючи на 1%)	Болгарія, Чеська Республіка, Німеччина, Греція
Платники туристичного збору	Прибрати розмежування на зовнішній та внутрішній туризм	Австрія, Франція, Італія
База справляння податку	Змінити базу справляння з мінімальної заробітної плати на відсоток від вартості проживання в готелі, що встановлюється у розрахунку на одну особу за ніч, залежно від кількості зірок у готелі	Греція, Угорщина, Литва, Німеччина, Польща, Португалія
Ставка справляння туристичного збору	Встановити від 3 до 6% ставки від вартості номеру, на розсуд органів місцевого самоврядування	Німеччина, Нідерланди, Угорщина
Цільове спрямування	Зібрані кошти від туристичного збору повинні йти повною мірою на покращення туристичної інфраструктури та якості туризму в Україні, за результатами використання яких щорічно мають публікуватися детальні звіти.	Франція, Болгарія, Німеччина, Італія
Ставка податку на прибуток для туристичних підприємств	Знизити поступово ставку податку на прибуток з 18% до 10% для туристичних підприємств (щороку зменшуючи на 1%)	Польща, Хорватія

Список літератури:

1. Офіційний сайт Всесвітньої ради з туризму та подорожей. URL: <https://wttc.org/en-gb/> (дата звернення: 10.03.2020).
2. Intelligent taxation white paper. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/policy-research/2018/intelligent-taxation-white-paper.pdf> (дата звернення: 10.03.2020).
3. The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf> (дата звернення: 15.03.2020).
4. Rinaldi A. Externalities and tourist tax: Evidence from Italy. URL: https://www.researchgate.net/publication/316475495_EXTERNALITIES_AND_TOURIST_TAX_Evidence_from_Italy (дата звернення: 15.03.2020).
5. Chung J.Y., Kyle G. T., Petrick J.F., & Absher J. D. Fairness of prices, user fee policy and willingness to pay among visitors to a national forest. URL: <https://www.fs.usda.gov/treesearch/pubs/37887> (дата звернення: 15.03.2020).
6. Tavares K. Trends in taxation on tourism services & products. URL: <http://atrium.lib.uoguelph.ca/xmlui/handle/10214/2578> (дата звернення: 15.03.2020).
7. Litvin S.W., Crotts J.C., Blackwell C., & Styles A. K. Expenditures of accommodations tax revenue: A South Carolina study. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047287506291597> (дата звернення: 15.03.2020).
8. Cetin G., Alrawadieh Z., Dincer M.Z., Dincer F.I., & Ioannides D. Willingness to pay for tourist tax in destinations: Empirical evidence from Istanbul. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7099/5/2/21> (дата звернення: 15.03.2020).
9. Simpson D. How do tourism taxes affect demand? URL: <https://www.cabi.org/leisuretourism/news/17826> (дата звернення: 15.03.2020).
10. The World Bank DataBank. URL: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx> (дата звернення: 10.03.2020).

References:

1. World Travel & Tourism Council. Available at: <https://wttc.org/en-gb/> (accessed: 10 March 2020).
2. Intelligent taxation white paper. Available at: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/policy-research/2018/intelligent-taxation-white-paper.pdf> (accessed: 10 March 2020).
3. The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf> (accessed: 15 March 2020).
4. Rinaldi, A. (2014). Externalities and tourist tax: Evidence from Italy. Available at: https://www.researchgate.net/publication/316475495_EXTERNALITIES_AND_TOURIST_TAX_Evidence_from_Italy (accessed: 15 March 2020).
5. Chung, J.Y., Kyle, G.T., Petrick, J.F., & Absher, J.D. (2013). Fairness of prices, user fee policy and willingness to pay among visitors to a national forest. Available at: <https://www.fs.usda.gov/treesearch/pubs/37887> (accessed: 15 March 2020).
6. Tavares, K. (2011). Trends in taxation on tourism services & products. Available at: <http://atrium.lib.uoguelph.ca/xmlui/handle/10214/2578> (accessed: 15 March 2020).
7. Litvin, S.W., Crotts, J.C., Blackwell, C., & Styles, A.K. (2006). Expenditures of accommodations tax revenue: A South Carolina study. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047287506291597> (accessed: 15 March 2020).
8. Cetin, G., Alrawadieh, Z., Dincer, M.Z., Dincer, F.I., & Ioannides, D. (2017). Willingness to pay for tourist tax in destinations: Empirical evidence from Istanbul. Available at: <https://www.mdpi.com/2227-7099/5/2/21> (accessed: 15 March 2020).
9. Simpson, D. (2008). How do tourism taxes affect demand? Available at: <https://www.cabi.org/leisuretourism/news/17826> (accessed: 15 March 2020).
10. The World Bank DataBank. Available at: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx> (accessed: 15 March 2020).

АНАЛИЗ ДЕТЕРМИНАНТ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ В КОНТЕКСТЕ ОПТИМИЗАЦИИ ЕЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье проанализированы и систематизированы эмпирические исследования по выявлению наиболее значимых факторов влияния на результативные показатели развития туристической сферы. По результатам анализа был сформирован набор потенциальных релевантных факторов. В работе была идентифицирована сила и направление их влияния на поступления от туризма с использованием регрессионного анализа на панельных данных на выборке из таких стран, как Болгария, Австрия, Германия, Венгрия, Латвия, Чехия, Греция и Украина за 2008–2019 гг. Результаты регрессионного анализа позволили подтвердить гипотезу о релевантности влияния налоговых факторов на развитие туризма. С учетом эмпирических результатов, а также анализа мирового опыта были разработаны предложения по совершенствованию отечественной системы налогообложения предприятий туристической сферы.

Ключевые слова: туризм, поступления от туризма, туристический сбор, регрессионный анализ, панельные данные.

ANALYSIS DETERMINANT OF TOURIST DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF OPTIMIZATION OF ITS TAXATION IN UKRAINE

Today share of world tourism are equal to or even higher than export of oil, food, or car production. It forms more than 10% of the world gross domestic product. Analysis of the existed research results related to the topic allows identifying that a number of social, economic, and institutional factors influences the efficiency of tourism enterprises, but taxation processes play a special role. Namely, collection of a tourist tax in European countries comes from the cost of living, which is fairer for tourists. In addition, a number of studies have shown that with an increase in the rate of value-added tax and corporate income tax, the number of visitors decrease. Based on the results of the analysis, a set of potentially relevant factors influencing tourism key performance indicators was formed. The paper identified the strength and direction of their impact on net tourism revenues (difference between inflows and outflows of revenues from tourism) using panel data regression analysis for a sample of countries such as Bulgaria, Austria, Germany, Hungary, Latvia, the Czech Republic, Greece and Ukraine for 2008–2019. This task was realized using Stata software. In order to test the hypothesis it was chosen net international income from tourism as the dependent variable, while inflation (deflator of GDP), GDP per capita, value-added tax payments to total revenue ratio, corporate income tax payments to total revenue ratio, social contribution payments to total revenue ratio, and personal income tax payments to total revenue ratio were chosen as independent variables. Panel data regression analysis allowed confirming the hypothesis about the relevance of the impact of tax factors on tourism development. Taking into account the empirical results, as well as the analysis of world experience, proposals were developed to improve the domestic system of taxation of tourism enterprises. The developed proposals are aimed at improving the taxation system in Ukraine and the development of the domestic tourism business. It is proposed to change the rate and base of tourist fee collection in accordance with the experience of European countries. It is also important to introduce a number of tax benefits for tourism development in the country.

Key words: tourism, income from tourism, tourist fee, regression analysis, panel data.

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-42>

УДК 368.013

Горбачова О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет

Труш І.В.

студентка,
Національний авіаційний університет

Horbachova Oksana, Trush Iryna

National Aviation University

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Ринок страхування життя в кожній країні є індикатором економіки та сталого розвитку підприємства. Коли стабільність та добробут країни досягає певного рівня, то і працівники, і роботодавці починають думати про своє майбутнє, забезпечувати свою старість, фінансувати ризики, які існують у житті кожної людини. Стрімке старіння населення всіх країн світу виснажує фінансову спроможність громадян, що призводить до низького рівня охорони здоров'я та пенсійного забезпечення. Страхування життя дає змогу забезпечити щоденний захист людини – як сьогодні, так і в майбутньому. Це приводить до виникнення двох ефектів: у держави з'являються додаткові довгострокові кошти, які забезпечують фінансування інвестиційних проектів, що сприяє подальшому розвитку економіки країни; громадяни отримують страховий захист, накопичення на майбутні періоди та захист їхніх інтересів. Ринок страхування життя в Україні перебуває на етапі формування. Основними перешкодами і проблемами його розвитку є нестабільна соціально-економічна ситуація на сучасному етапі та особливості культурно-історичних традицій українського суспільства.

Ключові слова: ринок страхування, страхування, страхування життя, соціальна система, тенденції, динаміка.

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються в українському суспільстві, політичні, економічні і соціальні перетворення зумовлюють важливість посилення

уваги до страхового захисту суспільства. Насамперед ефективних важелів та механізмів впливу потребує накопичувальне страхування, оскільки динаміка